

Список використаних джерел

1. Мейш А. В., Матвійчук О. В. Моделі та типи національних економік. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. Т. 1. С.131-135. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/27-17.pdf>
2. Черевко Г., Коцай В. Конкурентоспроможність моделей економіки. *Аграрна економіка*, 2023. Т. 16. №1-2. С. 106-117. URL: http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_1-2/AE-16_1-2_12.pdf
3. Чорнодід І. Впровадження досвіду ринкових економік у соціальну орієнтацію економіки України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2021. (1). С. 39–43. URL: <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-06>

*Куцик Петро Олексійович,
доктор економічних наук, професор, ректор;
Туліка Назарій Мирославович,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальність 051 «Економіка»;
Львівський торговельно-економічний університет*

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ЕКСПОРТ ІТ-ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Експорт ІТ-послуг України до війни був однією з найважливіших складових національної економіки, забезпечуючи стабільний ріст та створюючи нові робочі місця. ІТ-галузь України продовжувала стрімко розвиватися, збільшуючи експорт технологічних послуг до 41,5% від загального обсягу експорту послуг у 2021 році, що становило близько \$6,9 млрд [1, 2]. Однак військова агресія східного сусіда проти України кардинально змінила умови функціонування галузі, поставивши перед нею нові виклики та загрози.

Війна призвела до **значного зниження економічної активності в Україні**, що торкнулося й ІТ-сектору. У 2022 році експорт ІТ-послуг знизився до \$5,4 млрд, що на 14% менше порівняно з 2021 роком. Основною причиною падіння експорту стала неможливість забезпечення стабільної роботи компаній через бойові дії, проблеми з інфраструктурою та логістикою, а також виїзд значної частини ІТ-спеціалістів за кордон [2, 3]. Згідно з даними Національного банку України, обсяг експорту ІТ-послуг в Україні зазнав скорочення у серпні 2024 року. Порівняно з липнем того ж року, спостерігається зниження на 7% або \$38 млн, досягнувши найнижчої позначки з початку повномасштабного вторгнення агресора. Так само, показники серпневого експорту виявилися на 10,4% меншими порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Кумулятивний експорт ІТ-послуг за перші вісім місяців 2024 року склав

\$4,3 млрд, що на 5,7% менше, ніж за відповідний період 2023 року. Частка комп'ютерних послуг в загальній структурі експорту послуг України у серпні становила 37%, демонструючи зниження на 3,7% порівняно з серпнем 2023 року та на 1,7% порівняно з липнем 2024 року. Загальний експорт послуг України у серпні також зазнав скорочення на 3%, досягнувши \$1,4 млрд. Це на \$39 млн менше порівняно з попереднім місяцем [1, 4].

Війна суттєво вплинула на кадровий склад ІТ-компаній. Частина фахівців виїхала за кордон, а інша частина долучилася до лав ЗСУ. За результатами опитування, три чверті ІТ-компаній мають у штаті мобілізованих співробітників, хоча їх частка здебільшого не перевищує 5% від загальної кількості працівників [1, 3]. Це створює додаткові виклики для підтримання стабільної роботи компаній та виконання міжнародних контрактів. Ще однією проблемою є відсутність законодавчих механізмів для виїзду за кордон ключових спеціалістів, що ускладнює роботу компаній з іноземними партнерами. Більшість клієнтів українських ІТ-компаній є іноземними, і особистий контакт з ними є важливою складовою для укладання контрактів. Без можливості виїзду за кордон українські компанії стикаються зі зростаючими труднощами у підтриманні відносин з міжнародними партнерами [3].

Структура експорту ІТ-послуг України зазнала серйозних змін під впливом військової агресії, але ІТ-сектор продовжує відігравати важливу роль в економіці країни. У мирний час частка ІТ-послуг в експорті складала 41,5% від загального обсягу експорту послуг, однак під час війни ця частка залишилася на подібному рівні завдяки адаптивності компаній та підтримці міжнародних партнерів [2]. Одним з основних чинників, що вплинули на структуру експорту, є зміна попиту на різні типи послуг. Зокрема, за час війни зріс попит на DefenseTech (оборонні технології) та HealthTech продукти (цифрова медицина). DefenseTech, зокрема, набув особливого значення через розвиток технологій для військових потреб, таких як дрони, кібербезпека та системи управління боєм. Такі технології допомагають підвищувати обороноздатність країни та одночасно є важливим елементом експорту. Іншим важливим напрямом є HealthTech, що активно розвивається з початку пандемії, але в умовах війни отримав новий імпульс. Високий попит на медичні технології та системи цифрової терапії сприяє зростанню інтересу до українських розробок у цій сфері. Це включає розробку B2B-платформ для підтримки ментального та фізичного здоров'я, а також біонічні протези для постраждалих військових та цивільних [3]. Крім того, змінилася географія експорту. Багато компаній змушені відкривати офіси за кордоном, щоб забезпечити безперервність роботи та підтримувати контакти з іноземними клієнтами. За даними опитувань, 28% українських ІТ-компаній планують відкрити нові офіси за кордоном, зокрема в Польщі, що дозволяє зберігати ринки збуту і зменшити ризики, пов'язані з війною [1]. Чинниками, що негативно впливають на структуру експорту, є і проблеми з логістикою та інфраструктурою в Україні, які були частково зруйновані через бойові дії. Це зумовило зниження продуктивності компаній та неможливість забезпечити

безперебійну роботу. Однак, навіть у таких умовах, більшість українських ІТ-компаній змогли зберегти свої позиції на міжнародних ринках завдяки переходу на дистанційні моделі роботи та збільшенню кількості співробітників за кордоном.

Міжнародна підтримка є ключовим чинником, що дозволяє українському ІТ-сектору зберігати стійкість та продовжувати експансію на нові ринки. У межах програм підтримки економіки України, таких як USAID «Конкурентоспроможна економіка України», компанії отримують гранти та інші форми допомоги, що стимулює їх до подальшого розвитку. Ця підтримка особливо важлива в умовах, коли внутрішні ресурси країни вичерпуються через бойові дії, а фінансова стабільність залишається під загрозою [1, 5]. Крім того, міжнародна співпраця допомагає вирішувати кадрові питання. Зростаюча кількість українських фахівців працює за кордоном, але багато компаній підтримують своїх співробітників фінансово, зберігаючи робочі місця та часткову винагороду для мобілізованих спеціалістів. Такий підхід дозволяє не лише зберігати ключові кадри, але й підтримувати стабільний рівень експорту навіть в умовах війни [1].

Ще одним важливим аспектом є **розвиток нових ринків збуту**. Багато компаній активно працюють над відкриттям нових представництв за кордоном, що дозволяє зменшити ризики, пов'язані з війною, і розширити присутність на міжнародних ринках. Найпопулярнішими напрямками для відкриття нових офісів є Польща, Чехія, та інші країни Східної Європи, де вже діє багато українських компаній. Нарешті, важливою є підтримка з боку міжнародних донорів, які сприяють розвитку не лише великих компаній, але й стартапів та інноваційних підприємств. Це допомагає створювати нові робочі місця та стимулювати подальший розвиток ІТ-галузі України, забезпечуючи її готовність до відновлення після завершення війни [1].

Після завершення війни ІТ-індустрія України матиме унікальні можливості для відновлення та зростання, виступаючи ключовим драйвером економічного відновлення країни. За прогнозами, роль ІТ у відбудові країни може значно зрости завдяки використанню інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей (IoT) та цифрові двійники (Digital Twins). Ці технології можуть пришвидшити процес відновлення інфраструктури та скоротити витрати на відбудову на 20%. Також варто очікувати на збільшення ролі ІТ у розвитку таких секторів, як будівництво, медицина та промисловість. Використання ІТ-технологій дозволить автоматизувати багато процесів і підвищити ефективність виробництва та управління, що сприятиме більш швидкому відновленню економіки після війни. Ще однією перспективою для української ІТ-індустрії є збільшення частки власних продуктів у структурі експорту. Це дозволить знизити залежність від зовнішніх ринків і розширити можливості для залучення нових клієнтів. Проте це також вимагатиме додаткових інвестицій у розробку нових технологій та підтримку інноваційних проектів [1, 3]. Інший важливий аспект полягає в підтримці українських

спеціалістів, які працюють за кордоном, а також у стимулюванні їхнього повернення після завершення війни. Багато спеціалістів виїхали з країни через бойові дії, але їхній досвід і знання можуть стати ключовими для відновлення економіки України після перемоги [2, 3].

Отже, проведене дослідження свідчить про те, що повномасштабне вторгнення ворога в Україну мало суттєвий негативний вплив на експорт ІТ-послуг. Міграція кадрів, ускладнення міжнародних контрактів та загальна економічна нестабільність стали серйозними викликами для галузі. Однак, незважаючи на всі труднощі, українська ІТ-індустрія продемонструвала високу стійкість та адаптивність. Завдяки активному використанню нових технологій, переорієнтації на потреби воєнного часу та міжнародній підтримці, ІТ-сектор залишається одним з найдинамічніших і найстабільніших сегментів української економіки. Таким чином, можна зробити висновок, що ІТ-індустрія має всі передумови для того, щоб стати одним з ключових драйверів відновлення економіки України після війни. Для досягнення цієї мети необхідна подальша підтримка з боку держави, міжнародних партнерів та інвесторів, спрямована на розвиток галузі, залучення нових технологій та талантів.

Список використаних джерел

1. Динаміка ІТ-індустрії під час війни. Львівський ІТ Кластер. URL: <https://itcluster.lviv.ua/dynamika-it-industriyi-pid-chas-vijny-rezultaty-it-research-ukraine-2023> (дата звернення 02.10.2024).
2. Як розвивається ІТ-індустрія під час війни. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/yak-rozvivaetsya-it-industriya-pid-chas-viyni-rezultati-it-research-ukraine-2023> (дата звернення 02.10.2024).
3. Чому ІТ-галузь може бути драйвером післявоєнного відновлення економіки України. Ярина Возняк, керівниця команди досліджень. Львівський ІТ Кластер. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/1/703835> (дата звернення 05.10.2024).
4. Найгірший показник від початку повномасштабної війни. Львівський ІТ Кластер. URL: <https://itcluster.lviv.ua/najgirshyj-pokaznyk-vid-pochatku-povnomasshtabnoyi-vijny-u-serpni-eksport-it-poslug-sklav-lyshe-507-miljoniv> (дата звернення 05.10.2024).
5. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення 01.10.2024).